

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

XI. De dispensatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

particularis, ea non abrogabit universalem, nisi quoad specialem locum in quo vigere incipit. 2. non plus requiri temporis, ut una consuetudo tollat aliam, quam ut lex tollatur per consuetudinem; quare sicut ad hoc, ita & ad illud decennium sufficit. 3. eos qui novam introducunt consuetudinem, contrariam legi, aut consuetudini receptæ, peccare per se loquendo, quamdiu defectu sufficientis præscriptionis, consuetudo introducta vim legis non obtinet; quia tãdiu lex, vel consuetudo opposita viget, & obligat. Dico, per se loquendo, nam fieri potest ratione ignorantia, ut peccatum non committatur, etsi tempus ad legitimam præscriptionem requisitum elapsum non sit, præsertim quando nova consuetudo ita invaluit, ut plerique viri bonam sine scrupulo observent.

CAPUT XI.

De dispensatione.

RESOLUTIO I. *Dispensatio proprie hic sumitur, pro juris relaxatione seu pro exemptione ab obligatione legis.*] EX qua definitione communiter recepta, colligitur 1. dispensationem longè differre à legis interpretatione: legem enim interpretari, est opus scientia & prudentia, in ea verò dispensare, ad jurisdictionem pertinet, unde periti possunt legem interpretari, & declarare an ea in tali casu obliget, vel non, dispensare autem in lege, solius est superioris.

Neque refert quòd S. Doctor 1. 2. quest. 97. art. 4. dispensationem videatur sumere pro interpretatione, qua legislator declarat legem deficere, seu non obligare tales personas in hoc, vel illo casu; cum enim addit, eum tunc licentiam tribuere, ut præceptum ejus non servetur, satis indicat, obligationem non esse penitus ablatam, sed causam rationabilem dari, cur relaxari debeat. Apertius autem mens illius potest intelligi ex responsione ad 3. cum negat Summo Pontif.

Pontifici potestatem dispensandi in lege naturali, aut divina, siquidem, omnium consensu, potestas ejusmodi leges interpretandi ipsi competit.

Collige 2. Dispensationem differre à simplici permissione, nam per dispensationem tollitur obligatio legis, non autem per solam permissionem; quo fit, ut ille non peccet, qui dispensatus agit contra legem, ille vero culpa, & poenae sit obnoxius, qui contra legem agere permittitur; alias nemo peccaret, cum peccatum non nisi Deo permittente committatur.

Collige 3. Esse discrimen inter abrogationem, derogationem, & dispensationem legis; & quidem abrogationem habere locum, quando tota lex illiusque obligatio respectu omnium locorum, temporum, & personarum tollitur; derogationem verò, quando lex secundum aliquam sui partem, in universum aboletur: dispensationem autem, quando tollitur legis obligatio in hoc casu, respectu talis personae, temporis, &c. ejusdem legis vinculo interim quoad hoc ipsum, respectu aliorum manente.

RESOLUTIO II. *Potest legislator humanus dispensare in suis legibus.* PROBATUR, nam dispensare est in aliquo casu tollere, aut suspendere obligationem legis: at hoc potest legislator humanus, cum leges quas condit, non habeant obligandi vim, nisi ex illius voluntate. Quod autem dicimus de legislatore, extendendum est non modo ad illius superiorem, sed etiam ad successorem, si sit illi aequalis in jurisdictione, ut patet ex paritate rationis.

Ubi nota 1. Hoc procedere, etsi lex juramento sit confirmata, quia quando legislator jurat, se daturum operam, ut lex quam statuit observetur, hoc debet intelligi sub ea conditione, nisi causa rationabilis & justa dispensandi occurrat. Item, etsi superior legislatoris legem illius confirmaverit, si enim lex erat, habebat vim obligandi, adeoque praesumendum est, confirmationem superadditam nihil esse aliud,

D

quam

quàm illius approbationem, sine animo novæ injunctiendæ obligationis factam. Si tamen constaret, aliã esse mentem superioris, non posset inferior per se loquendo, in lege sic confirmata dispensare. Unde

Nota 2. Non posse inferiorem dispensare in lege à superiore lata, quando superior illius dispensationem sibi reservavit, aut quando inferiori prohibuit, ne in ea dispensaret: quia aliàs major esset potestas inferioris, quàm superioris, quod per se absurdum est.

Sed quid, si dispensatio non sit expressè reservata, poteritne inferior eam conferre? *Respondeo* negativè, quia non potest inferior tollere legem superioris, aut impedire vel ex toto, vel ex parte ne obliget, sine illius consensu; alioqui sanè esset superior sui superioris, contra hypothesim. At quamvis superior legem condens, expressè non sibi reservaverit dispensationem illius, aut non prohibuerit inferiori, ne in ea dispenset, non inde sequitur, superiorem eo ipso dare facultatem inferiori, ut in sua lege dispenset.

Neque à potestate absolvendi à censuris, arguendum est ad potestatem dispensandi in lege; illa enim est conformis juri, quod præcipit ut dispositus absolvatur, hæc verò jus ipsum violat: quare licet prior censetur dari inferiori, quando non reservatur, non tamen posterior.

Nota tamen 3. Varios esse casus in quibus potest inferior dispensare in lege superioris. 1. Quando superior dat illi talem facultatem. 2. Quando ex consuetudine legitime præscripta, dispensat. 3. Quando res est levis. 4. Quando lex non obligat sub mortali. 5. Quando casus similes dispensatione egentes, sæpe eveniunt. 6. Quando est gravis necessitas dispensandi, nec superior adiri potest, aut non nisi cum magno incommodo. Quorum omnium ratio est, quia prudenter judicari potest, non esse intentionem legislatoris, ut dispensatio in dictis casibus sibi reservetur; eo quod

quod talis reservatio, quoad aliquos casus esset parum utilis, quoad alios verò esset valde onerosa, & magis in communitatis damnum cederet, quam in utilitatem illius.

RESOLUTIO III. *Ad valorem dispensationis interdum justa causa requiritur, aliàs non.*] **PRIOR PARS** habet locum, quando inferior dispensat in lege sui superioris; nisi enim adsit tunc legitima causa dispensandi, nulla est dispensatio, eo quòd superior non censetur dare facultatem inferiori, dispensandi in suis legibus sine justa causa; nisi fortè declaret, se dare inferiori facultatem dispensandi, cum eadem potestate quam ipse habet.

Posterior pars admitti solet, quando superior in sua lege dispensat: eum enim legis obligatio ab eius voluntate pendeat, potest ille aliquem ab illius obligatione eximere, etsi alii eam observare teneantur; quare respectu illius valida erit dispensatio.

Nota 1. Legislatorem peccare, sine causa rationabili dispensando in lege, ut colligitur ex S. Thoma 1.2. *quest. 97. art. 5.* quia scilicet alios eximere à gravi iugo legis quamdiu alii tenentur eam observare, hoc est inæqualitatem quandam constituere, ex qua inter subditos dissidia, & scandala facillè oriri poterunt: quare nisi causa aliqua rationabilis ejusmodi gubernationem honestet, ea non potest à culpa liberari. Porro etsi superior per se loquendo, non peccet nisi venialiter, aliquem ex suis subditis, sine justa causa dispensando; peccatum tamen erit mortale, si inde grave aliquod detrimentum, aut scandalum oriatur.

Nota 2. Inferiorem peccare mortaliter, in lege superioris sine causa justa dispensando, cum in re gravè suam transgrediatur potestatem, & alienam irritò conatu invadat. Poterit tamen bona fides eum à peccato excusare, quamvis ea non sufficiat, ut dispensatio valida sit, quemadmodum nec sufficit, ut habentes impedimentum dirimens matrimonium validè contrahant.

Nota 3. Et si non teneatur superior dispensare, quando est probabilis causa non dispensandi, sicut & dispensandi, cum tamen sub gravi peccato teneri dispensationem concedere, quando constat eam in bonum communitatis, aut alicujus particularis notabiliter cessuram, ut vel ex ipso legislatoris officio, quod in subditorum commodum ordinatur, colligi potest.

Nota 4. Quando dispensatio non est debita, posse legislatorem eam concedere sub aliquo onere, non autem quando tenetur eam dare: esset enim injustum, alicui onus imponere, pro re quam illi debet. Maxime, quia onus imponitur, ut sit causa sufficiens dispensationis, at quando debita est dispensatio, datur causa sufficiens illius, independenter ab onere superveniente, ergo tunc onus imponi non potest.

Nota 5. Hæc procedere de ipso legislatore: dubitatur autem, an inferior quando dispensat in lege superioris, possit mulctam aliquam imponere, si aliunde sufficiens causa dispensandi non intercedat. *Respondeo* per se loquendo non posse, quia ex eo quod habeat potestatem dispensandi in lege superioris, adeoque tollendi obligationem illius, non sequitur quod possit novam obligationem imponere, ut perspicuum est. Neque refert quod plus sit dispensare in voto, quam illud commutare, ratio enim est, quia per dispensationem voti tollitur illius vinculum, per commutationem verò non tollitur, sed tantum illius materia mutatur. Unde mirum non est, quod quis possit votum commutare, etsi in eo dispensare nequeat.

Dixi, per se loquendo: si enim usus spectetur, dicendum videtur inferiores habere facultatem, vel ex tacita superiorum licentia, vel ex consuetudine legitimè præscripta, disponendi in eorum legibus imponendo mulctam pecuniariam, vel onus personale; cum prudenter damnari non possit praxis Episcoporum, qui interdum cum onere dispen-

dispensant, quoad observationem festorum, aut jejuniorum.

RESOLUTIO IV. *Tunc nulla est dispensatio, quando tacetur aliquid in petitione, quod secundum jura exprimi debet.*] **RATIO EST,** quia talis expressio spectat ad formam, adeoque ad essentiam ipsius dispensationis; quare si deficit, dispensatio nulla est. *Confirmatur,* nam ex jure, concessio beneficii censetur irrita, quando impetrans non declarat, se aliud, quantumvis exiguum habere: ergo similiter.

Ubi nota 1. Hæc intelligi etiam si quod tacetur tale sit, ut superior eo detecto dispensationem æque esset concessurus, ut in exemplo allato: quia eo non obstante, deest conditio essentialiter requisita.

Nota 2. Irritam esse dispensationem, quando tacetur quod exprimi debet, sive secundum jus commune, sive juxta stylum curiæ Principis, à quo obtinenda est dispensatio, cum hic jus faciat; sive etiam secundum consuetudinem legitimè præscriptam, quia hæc vim legis habet.

Nota 3. Ut qualitas aliqua ex jure declaranda censetur, non requiri ut expressè jus statuat eam apertendam esse, sed sufficere si prohibeat, ne in tali casu dispensatio concedatur. Unde quia Concilium Trident. *sess. 24. de matrimonio cap. 5.* spem omnem consequendæ dispensationis ei denegat, qui intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahit, hinc dispensatio ab eo obtenta censetur invalida, nisi declaret se prædicti impedimenti conscium nupuisse.

Nota 4. Non sufficere ad valorem dispensationis, quod qualitas exprimenda ignoranter taceatur: licet enim ignorantia possit à culpa excusare, non tamen sufficit ut valeat actus, cui aliquid essentialiter deest. Hinc non valet dispensatio, si procurator tunc, te incisco, quæ dicenda sunt, reticeat.

Nota 5. Extra casus jure, aut consuetudine præscriptos, taciturnitatem veri invalidare dispensationem,

tionem, quando tacetur aliquid ad rem pertinens, quo cognito superior non dispensasset; quia in eo casu non censetur habere voluntatem dispensandi eum non dispenset, nisi sub conditione, quæ non est. Secus dicendum, si superior ea re quæ tacetur declarata, dispensaret quidem, propter causam allegatam, non tamen tam facile, quia concessio tunc est simpliciter voluntaria, & tantum secundum quid involuntaria.

Dixi quando tacetur aliquid ad rem pertinens, nam si quod taceretur, non spectet ad materiam dispensationis, sed sit planè ad eam extrinsecum, & impertinens, ut dispensandus sit vitiosus, illius reticentia non vitiat dispensationem, etsi superior eo cognito, non fuisset concessurus.

Ex quibus omnibus *colligendum* 1. ad valorem dispensationis non opus esse, ut petens declaret eam sibi aliàs fuisse negatam, quia hoc ad rem non facit. 2. non etiam requiri ut fiat mentio similis dispensationis aliàs obtentæ, cum jura talem conditionem non exigant.

Excipe, nisi hoc cedat in præjudicium tertii, ut si iterum petas dispensationem à decimarum solutione, vel à residentia cum perceptione fructuum. *Excipe* etiam, si aliter non potest superior intelligere, quantitatem gratiæ quam concedit, ut si quis obtenta, ad ineundum matrimonium, dispensatione primi uxoricidii, petat dispensationem secundi: hæc enim longè major gratia, quæque communiter negari solet. Unde superior non censetur velle simpliciter tunc eam concedere, sed tantum quatenus habet proportionem cum causa allegata prævisè spectata, ac si esset primum uxoricidium.

Quæres, an idem dicendum sit, de secunda dispensatione, in voto castitatis. Aliqui *affirmant* ex eodem fundamento, quia scilicet nisi declares, te aliàs fuisse dispensatum, ut unum matrimonium contraheres, Pontifex non intelligit, quanta sit gratia, quam tibi confert.

conferret per secundam dispensationem, adeoque non consentit in collationem illius. *Oppositum* tamen videtur probabilius, supposito quod eadem causa petendi, & obtinendi priorem dispensationem adhuc perseveret, ut si petens non minorem experiatur difficultatem in servanda castitate: sic enim est sufficiens adæquatio inter causam allegatam, & gratiam obtentam. Et aliunde petens secundam dispensationem à voto, non habet eam indignitatem quam ille contrahit, qui secundum crimen perpetrat. post obtentam dispensationem à primo.

RESOLUTIO V. *Expressio falsi irritat dispensationem, quando est causa finalis, & non tantum impulsiva illius concedendæ.*] ID est, quando Superior causa falso allegata ita movetur ad dandam dispensationem, ut sine ea non esset concessurus, quia scilicet tunc non censetur adesse sufficiens consensus, qualis necessarius est, ut rescriptum valeat. Unde conditio illa, si preces veritate nitantur, quæ in dispensationibus, aliisque gratiis apponi solet, explicatur communiter de veritate requisita in substantialibus, id est, in iis sine quibus gratia non concederetur. Quamquam secus sentiendum sit in accidentalibus, seu sine quibus gratia quidem concederetur, etsi difficilius; quia tunc sufficiens dispensantis consensus adest.

Hinc non valet dispensatio, tum quando non nisi una, eaque falsa dispensandi causa proponitur; tum quando duæ causæ proponuntur, quarum una est falsa, & alia vera, & illa est finalis, hæc tantum impulsiva: tum quando dispensatio æqualiter datur ob utramque illam causam, ita ut neutra sigillatim ad eam obtinendam sufficiat. Tenet tamen, quando datur propter veram causam, etsi alia falsæ proponantur, quarum ratio non habetur.

Notandum autem 1. quando dubium est, an causa falso expressa sit finalis, an tantum impulsiva, præsumendum eam esse impulsivam, quia in dubio

judicandum est pro valore actus. Unde dispensatio eo modo obtenta valida censenda est, & qui eam obtinuit, potest tura conscientia ea uti, verbi causa, matrimonium inire, si antequam nubat dubitatio suboritur, an causa quam falso allegavit, talis sit, ut sine ea dispensationem non obtinuisset. Nec refert quod possessio sit pro impedimento, quia præsumptio pro valore actus præponderat.

Notandum 1. Dispensationem valere, quando erratur circa nomen personæ, pro qua dispensatio petitur, quia scilicet dispensatio petitur pro tali persona, eique confertur, quicquid sit de illius nomine. *Confirmatur*, nam ex communi Juristarum sententia, valet legatum, etsi testator in nomine legatarii erraverit, modo de persona constet.

Excipe, nisi dispensans ex falso nomine propositus, intelligat personam aliquam sibi notam: tunc enim dispensatio valere nequit, cum dispensans non intendat eam concedere personæ, pro qua postulatur, sed alteri ab eâ distinctæ. *Nec dicas*. Sacramentum validè conferri, etsi minister erret in persona suscipientis, hoc enim verum est, quando intendit Sacramentum conferre personæ præsentis, quæcunque sit; in dicto autem casu legislator non dirigit suam intentionem ad eum, in cujus gratiam dispensatio petitur, sed ad alium sibi notum; quare dispensatio tunc valere nequit.

Notandum 3. Non valere dispensationem, quando erratur in persona quæ designatur, ad expediendum rescriptum. Sit exemplum: cum petis dispensationem ad ineundum matrimonium, fingis te esse diocesis Parisiensis, cum tamen sis Rothomagensis. Unde fit ut executio rescripti, quo tibi dispensatio illa conceditur, Officiali Parisiensi committatur. In eo casu dico dispensationem esse inutilem, cum nequeat Officialis Parisiensis eam exequi, eo quod intentio Pontificis est, talem executionem tuo Ordinario committere; neque etiam Rothomagensis, quia ad eum non dirigitur.

RE.

RESOLUTIO VI. *Multa observanda sunt ab eo, cui executionis dispensationis data à Summo Pontifice, committitur.* IN PRIMIS requiritur ut ille Doctoris, vel in Theologia, vel in Jure canonico laurea insignitus sit, ita ut non valeat dispensatio, si ab alio qui Doctor non sit, rescriptum Apostolicum expediatur, nisi ex privilegio Sedis Apostolicæ.

Secundò, ut ab Ordinario ad audiendas confessiones sit approbatus: ita scilicet ut sit approbatus respectu illius, qui dispensationis executionem postulat, eo quòd debet eum sacramentaliter absolvere. Unde si foemina esset dispensanda, non sufficeret quòd quis esset approbatus, ad audiendas dumtaxat confessiones virorum.

Tertiò, ut non dispense nisi cognita causa, quæ à postulante fuit allegata, & de qua sit mentio in rescripto. Quare ab ipso diligenter inquirere debet, num vera sit causa illa, nisi aliunde de veritate illius satis ipsi constet. Hoc autem adeò necessarium est, ut nulla sit dispensatio, si rescriptum expediatur, non præmissa causæ cognitione.

Quartò, ut audiat confessionem pœnitentis, quando culpabiliter mutavit propositum, ut si petens dispensationem à voto castitatis, illud violaverit. Licet autem non modo in tali casu, sed etiam in aliis, in quibus dispensandus non peccavit, tutius sit præmittere confessionem sacramentalem: ex probabiliiori tamen sententia, id non requiritur tanquam conditio, ad valorem dispensationis absolutè necessaria, cum id ex tenore rescripti colligi nequeat.

Quintò, ut dispensando pia quædam opera injungat, quod ita intelligendum est, ut ea opera speciatim imponat, quæ in bulla sunt determinata de aliis verò quæ ipsius prudentiæ relinquuntur, ordinet prout magis expedire visum fuerit.

Sextò, ut non dispense in matrimonio contrahendo, nisi impedimentum affinitatis, ex copula fornicaria contractum occultum sit; dicitur autem occultum,

tum, non quia probari nequit, sed quia publicum non est, seu quia ignoratur à majori parte, vicinæ, aut communitatis in qua dispensandus degit: vel quia ad forum contentiosum non est deductum, aut si deductum est, dispensandus in eo fuit absolutus.

Septimò, ut conjugem ignarum impedimenti, certiore faciat nullitatis matrimonii cum alio contracti, eosque ante executionem dispensationis separari curet, aut tanquam fratrem, & sororem simul habitare. Verùm si grave scandalum, aut periculum incontinentiæ aliudve incommodum inde timetur, ab his abstinendum erit. Quid autem facto opus sit, ut validetur matrimonium antea invalidè contractum, ex Idea Theologiæ Sacramentalis cap. 38. petendum est.

Octavò, ut Confessarius post collatam dispensationem, litteras dilaniet, neque eas parti restituat. Quod si secùs fecerit, non propterea irrita erit dispensatio jam collata: litteræ tamen non poterunt Oratori suffragari in foro externo.

CAPUT XII.

De cessatione, & interpretatione legis.

RESOLUTIO I. *Obligatio legis adeoque lex ipsa cessat, cessante causa illius.* RATIO EST, quia cum lex, illiusque obligatio pendeat à voluntate legislatoris, ut superius diximus, sequitur eam cessare, quando legislator non vult ut amplius obliget: hoc autem censetur non velle, quando cessat causa propter quam legem statuit.

Advertendum tamen. Hoc debere intelligi, de causa finali, adæquata & totali: si enim propter duos fines lex statuta est, ea non cessat, quamvis unus ex illis finibus cesset, modo alter perseveret. Unde quia lex jejunandi imposita est, & ad carnem domandam, & ad satisfaciendum pro peccatis, merendamque gratiam, non erit quis ab illa liber, etsi fortè carnis stimulis non agitetur.

Adver-